

Itä-Karjalaan 11-13.9.2010 suoritettulle ”pyhiinvaellusmatkalle” osallistui kaikkiaan 47 sotahistoriasta kiinnostunut henkilöä eri puolilta Suomea, suurin osa kuitenkin Joensuu – Lieksa – Nurmeslinjalta. Kohteena oli Rajakenraali Raappanan johtaman 14. Divisioonan taistelutanteret. IP/14.D perustettiin Lieksan Märajälähdellä, Emäntäkoulun kankailla, kesällä 1941. Miehistö tuli etupäässä Pielisjärveltä. Siellä jossakin kohteena oli legendaarinen Rukajärvi! Tällä reissulla etenemisvaiheen taistelupaikat jäivät väliin.

Staff:

Matkanjohtaja Arto Turpeinen, Asiantuntija - ”Rukajärven Sotahistorian Tohtori” - Tane Oksanen,

Töpinän päällikkö Matti Timonen ja kuljetuspäällikkö Pentti Oinonen.

Lauantaina ylitimme rajan vasta puoliltapäivin ja ruokailimme hotellilla Kostamuksessa. Sitten aloitimme ”etenemisvaiheen”. Ensimmäinen kohteemme oli jatkosodan aikainen yhteiskäytössä ollut suomalais-saksalainen Tiiksjärven lentokenttä, joka saatiin haltuun 28.7.1941. Matkalla kuulumme ensimmäiset satsit aiheesta ”Sotaisia tarinoita”. Etenimme Kostamus –Tiiksa tien suunnassa Osasto Seitamo-Kekkonen (Jussi) 69 vuotta aikaisemmin viitoittamaa reittiä.

Välitappeina sotakartoilta tuttuja paikkoja Luvajärvi, Kiimasjärvi, Lietmajärvi jne... Jussi-Urhonveli Kekkonen haavoittui (sokeutui) 1941 Kiimasjärven valtauksessa. Ensimmäinen kosketus Rajakenraali Raappanan taisy tulla Kiimasjärven – Nuokkijärven välisellä koskella, mikä oli aikanaan Raappanan takuupaikkoja harrin pyynnissä!

Metsittyntä lentokenttä

Kello 18.00 jälkeen lopulta pääsimme Tiiksjärven lentokentälle ja Tanen 1. luennolle. Tai siis evp-kentälle. Kyllähän siellä vielä selkeästi erottaa kiitorata ykkösen sijainnin sekä hangaarien ja parakkien paikkoja. Pientä laittamista kuitenkin kaipaisi, jos haluaisi Fokkerien ja Messerschmittien ym. tunnetuiden sotakoneiden operoivan tältä kentältä. Sen verran on puuta kasvanut ja sillat kehoja, että bussilla ei ihan kentällä voinut kurvailla. IT-miesten majoitusalueet sattuvat olemaan toisessa päässä kenttää – kaksi kilometriä pohjoiseen, joten tällä reissulla jäi isäukon petipaikat etsimättä. Päätteeksi kävimme vielä iltavalaistulla Tiiksjärvi Beach’llä.

Takaisin majoitukseen vetäytyttyä meidän meikkausvirheen. Yritimme oikotietä, joka matkassa oikaisisi noin 40 kilometriä. Mahtoikohan oikaista minuuttiakaan! No kämpille selvittiin kuitenkin samalla vuorokaudella.

Tarinoita tukikohdista

Sunnuntaina painettiin niin itään kuin Raappanan joukotkin, eli vähän ohi Ontajoen. Hyökkäyssuuntaan liikuttaessa kuultiin luento Ontrosenvaaran ja Rukavaaran taisteluista. Äärimmäisissä asemassa tutkimiskohteena oli PALLO-tukikohta. Siellä on jäljellä muun muassa tukikohdan

Tsirikka-Kemijoella retkeläiset tutustuivat Tahkokosken taistelualueisiin ja tukikohtiin.

Sama kaiku oli askelten

kaivo ja kaksi korsun pohjaa, sekä sirpaleita täynnä olevat kelot juhannuksen 1943 jäljiltä. Tuolloin tälle kumpareelle mätettiin 50 000 patia tykeillä ja kranaatinheitimillä. Kuinka ihmeessä tuommoisen jäljiltä ehjää soturia löytyi? Tukikohdan takaisinvaltauksessa kaatui noin 100 suomalaista soturia.

Tässä vaiheessa ihmeteltiin, että senkö hemmetin tappeluja tämmöisistä ryteikköisistä soista ja vaaroista piti käydä? Muurmannin rata oli 60 kilometrin päässä.

Airo-Lagus-Raappana triumviraatillahan oli jo valmis suunnitelma Sorokan valtaamiseksi – Marski vaan pisti jarrut päälle! Sotaisissa tarinoissa kuultiin ainakin IP/JR10:n komentajan majuri Arnold Majewskin kaatumisen PEUKALONIEMI-tukikohdassa. Samoin juttu ankeasta jouluaatosta 1943, kun kaksi lottaa, jotka lähtivät Ontajärveltä jakamaan joulu-lahjoja tukikohtiin, joutuivatkin siepatuiksi vangeiksi. Aikanaan palasivat sitten vankeudesta, toisella lapsi mukanaan. Suomen kansalainen, isä suomalainen!

Raappanan maisemissa

Tällä reissulla tehtiin hieman ympäristönparannustöitäkin. Lieksalaisten veteraanien aikanaan paljastama muistomerkki Rukajärventien varressa oli saanut normaalin venäläisen hoidon, eli sitä ei edes huomannut pöheikön takaa. No nyt näkyy – sen verran puskia raivattiin. Kostamukseen palatessa käytiin Rukajärven kauppalassa ja Tiiksassa Raappanan/14.D:n komentopaikan, ”Rukapirtin”, montulla. Vieressä paraatikenttä, missä Marski vieraili

10.9.1942 samalla reissulla, kun kävi ottamassa vastaan Rukajärven miesten lahjoittaman 75-vuotislahjan, Marskin Majan Repolassa. Hienot paikat! Paitsi Rukajärvi, missä aika oli pysähtynyt 1930-luvulle.

Maanantaina sitten siirryttiin varsinaisille tappotanterille. Ensin 13.9.1943 JOKI-tukikohdan taistelut. 700 naapuria piiritti 27 korpisoturia suosarekkeessa aamuneljasta kello 13 saakka ennen kuin apuja ehti paikalle. Lopputulos: suomalaisista kaatui viisi, haavoittui seitsemän ja 15 jäi ehjäksi. 100 naapuria haudattu tukikohdan eteen. Mannerheim komensi välittömästi onnittelet viettäviksi sotureille moottoriveneellä ja Raappana itse toi seuraavana päivänä kunniamerkkit.

Kolkko kohtalo

JOKI – Tahkokoski välillä käytiin nurmekselaisen Koiviston

komppanian taistelukumppareilla ja kuultiin traaginen tarina lieksalaisen, Lapalieltä kotoisin, kk-mies Honkasen kohtalosta. Honkanen niittasi konekiväärillään pahaa-aavistamattoman naapurin pataljoonan kärjen – mukana koko esikunta - pienelle suolämpäreelle. Pataljoonankomentaja, everstiluutnantti arvoltaan, kaatui sananmukaisesti ASKOn ja ARKUN väliin. Aselevon tullessa 5.9.1944 Honkanen oli lomalla ja lähti palaamaan yksikköön Rukajärvelle, kun kohtasi jossakin kotinsa lähellä omiensa puolelle pyrkivän partisaaniosaston ja tapasi kohtalonsa kotirintamalla. Viimeisenä kohteenamme oli Tsirikka-Kemijoella Tahkokosken taistelualueet ja tukikohdat ALCAZAR & ASKO. Tahkokoskella olisi pitänyt olla liikennevalot kesällä 1944, niin oli vilkasta joenylitys

molempiin suuntiin kosken niskalle muodostuneen tukkisuman kohdalla. Puoliltapäivin sitten aloitimme vetäytymisen vanhan rajan taakse, Kostamuksessa kuitenkin suoritettiin vielä pakolliset kauppa- ja lounaskoukkaukset.

Kokemuksia

Taistelualuehan oli laaja, noin 200 kilometriä ”rintamaa”, joten tämä oli vasta pintaraapaisu. Nyt on hyvä pohja mitä lähteä tonkimaan tarkemmin. Näin lieksalaisena tuo etenemisvaiheen varsinainen ”Rukajärventie” - Tuulivaara – Repola - Virrat - Omelia – Tiiksa – Rukajärvi - jäi vielä odottamaan uutta reissua. Tuolla reitillähän kolusi joka yö noin 40 rekan kolonna. Rintamalle päin muonaa, ammuksia ja polttoaineita. Paluukyydeissä lomalaisia, haavoittuneita ja kaikkensa antaneita. On siinä Lieksan asemallakin riittänyt säpinää ”Repolan raiteella”. Huollolla ainakin on riittänyt työtä vuorotta. Rukajärven suunnan sotureista kaatui noin 3 000, joista 16 oli Tiiksjärveltä operoineita lentäjiä. Bussilla kun ei kaikkialle pääse bussillinen ihmisiä liikaa yllättävän hitaasti, niin tuntuisi, että kolme pikkuautoa tai kaksi pikkubussia, maksimissaan 15 – 18 henkilöä olisi paras liikennöimismuoto. Lieksasta lähtöä tulisi aikaistaa. Muutoin majoitukset, ruokailut, kylän parhaan hotellin esittelyt ja varsinkin luennot ja sotaiset tarinat toimivat oikein hyvin! Muy Bien sanoisi Tex Willer!

Antti J. Hämäläinen, eräs isäin teillä astellut

”Rukajärven Sotahistorian Tohtori” Tauno Oksanen (oik.) piti matkan aikana monet luennot.